

ani după moartea lui Smotrițki, a apărut la Kremenet (în Volinia) *Граматика или писменница языка славянскаго*.

Această din urmă gramatică (retipărită în 1723) a fost întocmită «pe scurt» de către ipodiaconul Teodor Maximov «după gramatica lui Smotrițki»¹¹. Peste un alt deceniu (în 1648) apare cunoscuta ediție «multiplicată» de la Moscova, cu unele întregiri și modificări. Pe coperta acestei ediții nu figurează însă numele lui Smotrițki. Fără numele lui Smotrițki apare și cealaltă ediție de la Moscova, scoasă în 1721 în tipografia lui Teodor Polikarpov, precum și cele două ediții din Țara Românească, cunoscute fiecare în parte sub numele de *Gramatică slavă*¹²: ediția din 1697 de la Snagov și ediția din 1755 de la Rîmnicul Vilcea¹³.

În legătură cu edițiile gramaticii lui Smotrițki amintim și controversa cu privire la ediția I. După unii cercetători, aceasta se consideră apărută la Vilno în 1618, de unde rezultă că citata ediție din 1619 dela Eve, este de fapt a doua ediție a gramaticii lui Smotrițki. În acest sens s-a pronunțat, la sfîrșitul secolului trecut, A. Kirpicinikov în articolul redactat asupra lui Meletie Smotrițki din *Энциклопедический Словарь*, volumul al XIX-lea (1896) p. 25. S-a insistat și asupra faptului că un exemplar din ediția 1618 se păstra pe vremuri în fostul Muzeu Rumeanțev din Moscova (vezi, între altele, *Большая Энциклопедия* a lui Brokhaus și Efron, vol. 37, p. 23 și urm.). Merită să fie reținută îndeosebi precizarea lui S. F. Librofici (*op. cit.*, p. 132—133), potrivit căreia ediția din 1619 «была перепечатана с дополнениями с издания, выпущенного в Вильне в 1618 году». Existența reală a ediției din 1618 a fost admisă și de prof. N. M. Dilevski, de la universitatea din Sofia, într-un articol publicat acum cinci ani¹⁴. Despre ediția din 1618 vorbește și acad. P. Constantinescu-Iași, la p. 139 din lucrarea citată *Relațiile culturale romîno-ruse din trecut*. Atît numai că, din eroare probabil, se indică localitatea Kiev în loc de Vilno.

Alți cercetători de seamă fac însă abstracție de ediția din 1618, considerînd prima ediție a gramaticii lui Smotrițki pe cea din 1619. Printre aceștia, putem cita numele academicianului Davidov, care nu vorbește, în prefața scrisă la ediția din 1855 a *Gramaticii ruse* a lui Lomonosov, despre ediția din 1618. De asemenea, cercetătorii bulgari L. Miletici și D. D. Agura, amintind despre unele ediții ale gramaticii lui Smotrițki¹⁵, pornesc cu cea din 1619. Aceași idee stăruie printre slaviștii romîni. P. P. Panaitescu, vorbind despre gramatica lui Smotrițki ce se afla în 1650 în biblioteca lui Udriște Năsturel¹⁶, s-a referit numai la ediția din 1619. Fără echivoc se desprinde această idee (cum că ediția din 1619 ar fi prima ediție a gramaticii lui Smotrițki) din două articole ale lui D. P. Bogdan, publicate cu cîțiva ani în urmă¹⁷.

¹¹ Российская грамматика, ediția 1855, p. 9—10 din prefață.

¹² Asupra acestor două ediții, tipărite în Țara Românească, vom reveni.

¹³ Din eroare, în *Большая Советская Энциклопедия*, vol. 39 (1956), p. 431 col. 2, se spune că ediția din 1755 de la Rîmnicul Vilcea s-a tipărit în Moldova.

¹⁴ Articolul, intitulat *Редки руски книги в български книгохранилища от епохата на възрождението*, a apărut în «Български език», vol. V (1955) nr. 4, 318—335; asupra ediției din 1618, vezi p. 321.

¹⁵ În articolul *Бележки от едно научно пътуване в Ромъния*, apărut în «Сборник за народни умотворения, наука и книжнина», vol. IX, 1893, p. 207.

¹⁶ *L'influence de l'oeuvre de Pierre Moghila, archevêque de Kiev, dans les Principautés roumaines*, în «Mélanges de l'Ecole roumaine en France», pt. I, Paris, 1926, p. 40.

¹⁷ Unul din ele, intitulat: *Legăturile Țărilor Romîne cu Georgia* (Antim Ivireanu) e publicat în revista «Studii» anul IV (octombrie-decembrie 1951), pp. 131—163, iar